

Kleine denkers, grote vragen

🕒 **Duur** 45 tot 60 minuten (afhankelijk van verwerking en kringmomenten)

🎯 **Lesdoel** De leerlingen ontdekken hoe ze hun eigen gedachten, gevoelens en ideeën kunnen benoemen. Ze leren dat vragen stellen waardevol is, dat iedereen anders denkt en dat je met elkaar in gesprek kunt gaan over de wereld om je heen. De les stimuleert nieuwsgierigheid, zelfreflectie en expressie.

Verbindende leergebieden

- Taalontwikkeling (luisteren, spreken, woordenschat)
- Kunsthoudende oriëntatie (tekenen, spelen, verbeelden)
- Sociaal-emotionele ontwikkeling (gevoelens benoemen, inleven in de ander)
- Oriëntatie op jezelf en de wereld (filosofisch bewustzijn)

Kerdoelen

Burgerschap

- 1 Schoolcultuur – Leerlingen voelen zich vrij om te denken, delen en luisteren.
- 2 Diversiteit – Leerlingen leren dat iedereen anders mag denken en voelen.

Nederlands

- 2A Luisteren en spreken met begrip – Leerlingen luisteren naar elkaar en geven woorden aan hun gedachten.

Kunst en cultuur

- 4 Verbeelden en creëren – Leerlingen geven vorm aan hun ideeën met kunst en spel.
- 6 Kunst en cultuur beleven – Leerlingen delen hun gevoelens via creatief werk.

Mens en maatschappij

- 5 Historische ontwikkelingen – Leerlingen leren over het verleden en de betekenis ervan voor nu en de toekomst.
- 12 Sociale omgeving – Leerlingen leren kritisch kijken naar maatschappelijke veranderingen en erfgoed.

Benodigdheden

- Spiegels of spiegeltegels
- Gekleurd papier, stiften, krijtjes
- Voorleesboek of verhaalstarter met een filosofisch tintje
- 'Ik denk dat ...'-kaartjes
- Voorwerpen voor fantasievragen (bijvoorbeeld speelgoedfruit, stenen, wolkenkaartjes)
- Mogelijkheid tot buitenwandeling of rustige observatieruimte

Introductie voor de leerkracht

Filosofie met kleuters begint bij verwondering: bij open vragen, bij durven denken zonder meteen een goed antwoord te hoeven hebben. In deze les maken leerlingen kennis met het idee dat vragen stellen net zo belangrijk is als antwoorden geven. Ze ontdekken dat hun gedachten ertoe doen en dat die anders mogen zijn dan die van anderen. Door middel van spel, gesprek en kunstzinnige opdrachten oefenen kleuters in gevoelens benoemen, vragen stellen en luisteren naar elkaars gedachten. Ze leren dat anders denken kan en dat verschillen juist iets moois zijn.

Als leerkracht hoef je geen filosoof te zijn: laat leerlingen denken, stel open vragen en wees zelf ook nieuwsgierig. Beloon niet het 'goede' antwoord, maar de moed om iets te zeggen. Zo ontstaat een veilige en rijke leeromgeving waarin kleuters kunnen groeien als denkers en doeners.

Omschrijving van de opdracht

De leerlingen verkennen hun eigen gedachten en gevoelens, stellen vragen over de wereld en delen hun ideeën. Ze gebruiken kunst, spel en gesprek om te verkennen hoe denken werkt en ze leren elkaars perspectieven te waarderen.

Begeleiding

Gebruik vragen als:

- Wat denk jij?
- Waarom zou iemand dat voelen of denken?
- Kan het ook anders?

Moedig leerlingen aan om naar elkaar te luisteren, ook als ze iets anders vinden.

Kennisoverdracht

In deze fase is het belangrijk om leerlingen te laten zien dat denken iets is wat je samen doet. Leg uit:

- Je mag overal over nadenken.
- Soms zijn er veel goede antwoorden.
- Vragen zijn net zo belangrijk als antwoorden.

Gebruik bijvoorbeeld een kort filosofisch prentenboek of open themavragen om het gesprek op gang te brengen.

Differentiatie

- Gebruik beeldkaarten en pictogrammen voor leerlingen met minder taal.
- Laat leerlingen kiezen tussen tekenen, praten of naspelen.
- Snelle denkers mogen eigen vragen bedenken en stellen in de kring.

De vijf fasen van de leercirkel**Verwonderen**

Doel: leerlingen verwonderen zich over de wereld en stellen hun eerste vragen.

Activiteit: de handpop komt binnen en zegt: 'Ik weet niet waarom wolken zweven. Denken jullie het wel te weten?' Laat leerlingen hun ideeën tekenen of vertellen. Vraag:

- Wat denk jij?
- Kan het ook iets anders zijn?

Oriënteren

Doel: leerlingen ontdekken dat iedereen anders denkt of voelt.

Activiteit: gebruik de 'Ik denk dat ...'-kaartjes. Laat leerlingen hun gedachte afmaken en hardop delen. Schrijf de uitspraken op een groot vel papier. Bespreek samen:

- Zijn er dezelfde antwoorden?
- Is het erg om iets anders te denken?

Onderzoeken

Doel: leerlingen onderzoeken een vraag of thema via kunst of spel.

Activiteit: leerlingen kiezen een vraag, bijvoorbeeld: 'Waarom zijn er dromen?' Of: 'Wat gebeurt er als je iets vergeet?' Ze mogen hun antwoord:

- tekenen;
- laten zien in een toneelspel;
- vertellen met een pop of voorwerp.

Laat leerlingen hun 'onderzoek' kort toelichten in de kring.

Uitvoeren

Doel: leerlingen geven uiting aan hun denken.

Activiteit: elke leerling maakt een minikunstwerk over of verbeeldt een gedachte of gevoel. Bijvoorbeeld: 'Zo ziet blij eruit.' Of: 'Mijn gedachte over de maan.' Hang alles op een denkwand of denkmuur in de klas.

Reflecteren

Doel: leerlingen denken na over hun eigen ideeën en die van anderen.

Activiteit: stel in de kring vragen als:

- Wat heb jij vandaag gedacht?
- Was er iemand die iets vertelde wat je nog niet wist?
- Wat zou jij de volgende keer willen onderzoeken?

Laat leerlingen de volgende zinnen afmaken:

- Ik vond het leuk om te denken over ...
- Mijn gedachte was ...
- Ik wil meer weten over ...

Evaluatie en reflectie voor de leerkracht

Observeer:

- Welke leerlingen durven hun ideeën te delen?
- Wie toont verwondering of stelt uit zichzelf vragen?

- Wie luistert goed naar anderen of verandert van mening?

Reflecteer:

- Hoe kan ik filosoferen in de klas een plek geven in de dagelijkse praktijk?
- Welke thema's uit deze les passen goed bij actuele onderwerpen (emoties, natuur, vriendschap)?
- Wat vraagt dit thema van mijn rol als gespreksleider?

Mogelijke vervolglessen

- Wat is echt en wat is verzonnen?
- Waar begint vriendschap?
- Bestaan dromen echt?
- Kun je iets zijn en tegelijk iets anders?
- Waarom zijn er regels?

Deze lesbrief hoort bij de uitgave 'EigenlijkWijs'.
www.eigenlijkwijs.nl